

нують дещо неоднозначні підходи як з боку законодавця, так і з боку окремих науковців, котрі досліджують ці проблеми і чий теоретичні обґрунтування повинні сприяти практичній реалізації.

Конкретною метою судово-експертної діяльності, пов'язаною з проведенням окремого експертного дослідження буде розв'язання завдань саме цього дослідження.

Треба зазначити, що професія судового експерта є унікальною за своїм змістом. З одного боку, його професійний статус полягає у проведенні із застосуванням своїх спеціальних знань (з практично необмеженого кола питань – науки, техніки, ремесла тощо) науково обґрунтованого дослідження для встановлення фактів, що мають доказове значення під час розслідування та розгляду справ у судах, з іншого – він набуває статусу процесуальної особи під час надання висновку експерта і таким чином у своїй професійній діяльності поєднує статус фахівця з відповідної галузі знань, науковця та процесуальної особи. Це суттєво відрізняє правовий статус судового експерта від інших працівників державних установ, оскільки для об'єктивного виконання своїх обов'язків судовий експерт у першу чергу повинен бути незалежним від досудового розслідування, суду та інших учасників процесу.

Тому незалежність судового експерта має забезпечуватись державою шляхом створенням необхідних умов для його діяльності та належним матеріальним і соціальним забезпеченням.

Список використаної літератури:

1. Гаврилин Ю. В. Криміналістика в поняттях и терминах : учебное пособие / Ю. В. Гаврилин, А. Ю. Головин, И. В. Тишутина [под ред. А. Ю. Головина]. – Москва : Книжный мир, 2006. – 384 с.
2. Клименко Н. И. Судова експертологія : курс лекцій / Н. И. Клименко. – Київ : ІнЮре, 2007. – 528 с.
3. Красюк І. П. Головні напрями розвитку експертної служби МВС України / І. П. Красюк // Криміналістичний вісник : наук.-практ. зб. / ДНДЕКЦ МВС України; НАВСУ. – Київ : Ред. “Бюл. ВАК України”, 2001. – № 2. – С. 8–10.
4. Лисиченко В. К. Научные принципы судебной экспертизы / В. К. Лисиченко // Криміналістика и судебная экспертиза. – Киев, 1978. – Вып. 17. – С.25–28.
5. Закон України від 25.02.1994 р. № 4038- XII “Про судову експертизу” // ВВР, 1994. – № 28. – Ст. 232.

В.А. Завтур

аспірант кафедри кримінального процесу,
Національного університету “Одеська юридична академія”

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ “СТАНДАРТ” ТА “МЕЖІ” ДОКАЗУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Чинний КПК України визначає достатньо значне коло фактичних обставин, які підлягають встановленню під час прийняття слідчим суддею або судом рішення про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, що зумовлює переорієнтацію кримінального процесуального

доказування не лише на вирішення кримінального провадження по суті, а й на прийняття проміжних процесуальних рішень.

Вдосконалення доказового права є неможливим без з'ясування сутності його ключових правових категорій, багато з яких не знайшли свого легального визначення у чинному кримінальному процесуальному законодавстві, через що в науці виникають постійні дискусії щодо їх змісту та доцільності застосування.

Вказане стосується і таких понять як “стандарт доказування” та “межі доказування”, розуміння яких має суттєве значення для спрямованості доказування при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження.

Стандарти доказування активно використовуються у країнах англо-американської правової системи, серед них: стандарт “поза розумним сумнівом”, “ясні та переконливі докази”, “достатні підстави”, “обґрунтована підозра”. Не вдаючись до розкриття сутності кожного із них, зазначимо, що два останніх (принаймні формулювання) знайшли своє відображення у чинному КПК України, що на думку В.В. Вапнярчука підтверджує доцільність наукового дослідження поняття “стандарт доказування й можливого обґрунтування необхідності його виділення у вітчизняному доказовому праві [1, 103].

Оскільки поняття стандарт доказування використовується не лише у кримінальному судочинстві, а й у цивільному та господарському теж, воно активно досліджується в теорії права. Так, Б. П. Ратушна вважає, що під стандартом доказування слід розуміти певну умовну межу, за якою якісна характеристика знань, отриманих судом у процесі розгляду справи, переходить у таку їх якість, що дає підстави суду ухвалити, на його думку, правосудне рішення [2, с. 284]. В контексті кримінального судочинства таке визначення є особливо вдалим, оскільки “умовна межа”, на яку вказує вчена, завжди буде зумовлена стадією кримінального провадження та кримінальним процесуальним статусом особи, відносно якої воно відбувається (статус підозрюваного чи обвинуваченого).

Абсолютно очевидно, що окреслення стандартів доказування, передбачатиме наявність особливостей в доказуванні при прийнятті процесуального рішення певного виду, адже як вірно вказує Х. Р. Слюсарчук, стандарт доказування є рівнем переконання, наявність якого необхідна для ухвалення обвинувального вироку або прийняття іншого поточного чи підсумкового рішення [3, с. 223]. При прийнятті різних процесуальних рішень відповідний рівень завжди буде зумовлюватись їх специфікою (підставами прийняття, метою, предметом доказування, можливістю обмеження прав і свобод особи).

Передумовою для виділення окремого стандарту доказування при застосуванні заходів забезпечення є, безумовно, спеціальна мета їх застосування – досягнення дієвості кримінального провадження (ч. 1 ст. 131 КПК України).

При вирішенні питання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження ключове значення має наявність обґрунтованої підозри щодо вчинення особою кримінального правопорушення. Саме це поняття ви-

значає стандарт доказування при прийнятті відповідного рішення слідчим судьою або судом.

На жаль, КПК України не дає визначення такому поняттю як обґрунтована підозра. Її зміст як стандарту доказування формувався на підставі доктринальних досліджень та правозастосовної практики, зокрема, не останню роль в цьому зіграли рішення Європейського суду з прав людини. Отже, наразі, в кримінальній процесуальній доктрині пропонується визначення обґрунтованої підозри як певного стандарту доказування, що полягає в добросовісному припущенні про вчинення особою певного діяння, яке ґрунтується на об'єктивних відомостях, які можна перевірити у судовому розгляді та які спонукали б неупереджену та розумну людину вдатися до практичних дій, щоб з'ясувати чи є така підозра обґрунтованою [4, 9].

Детальний аналіз цього визначення викликає певні зауваження, однак, безперечним, на нашу думку, є те, що ключовим словом в ньому є саме “припущення”. Саме воно визначає ту саму умовну межу, досягнення якої дозволяє прийняти рішення про застосування заходу забезпечення кримінального провадження.

Саме в цьому контексті надзвичайно актуальним є визначення співвідношення між поняттями “стандарт” та “межі” доказування.

Межі доказування – це ідеальна сукупність доказів, необхідна та достатня для встановлення всіх обставин справи [5, с. 119]. Справа в тому, що така категорія доказового права як “межі доказування” досліджувалося у кримінальній процесуальній науці здебільшого в контексті співвідношення з предметом доказування [6, с. 99], і деякими іншими поняттями, наприклад, обсяг доказування [7, с. 43]. Це зумовлювало його розуміння лише крізь призму досягнення кінцевої мети доказування та вирішення кримінального провадження по суті.

Однак надзвичайна практична цінність поняття межі доказування достатньо чітко проявляється під час прийняття проміжних процесуальних рішень, і зокрема, заходів забезпечення кримінального провадження. Європейський Суд з прав людини неодноразово зазначав, що підозра може підтверджуватись не настільки переконливими доказами, як це необхідно для обґрунтування обвинувального вироку (Справи Мюррей проти Сполученого Королівства; Феррарі-Браво проти Італії тощо). Зокрема, наприклад, в межах стандарту доказування у вигляді обґрунтованої підозри буде достатньо надати непрямі докази, для її обґрунтування, що неможливо в межах обвинувачення, зважаючи на принцип презумпції невинуватості.

Таким чином, під межами доказування доцільніше розглядати обсяг доказів, на підставі якого можна дійти переконання про необхідність прийняття певного процесуального рішення і який здатен забезпечити його законність, обґрунтованість та вмотивованість. Якщо за своєю сутністю межі доказування – це обсяг доказів, а стандарт доказування – це рівень переконання, то їх співвідношення полягатиме в тому, що на підставі оцінки певної сукупності (обсягу) доказів можна забезпечити цей рівень переконання і визнати його достатнім для прийняття певного процесуального рішення.

При застосуванні ж заходів забезпечення кримінального провадження стандартом доказування, безперечно, буде обґрунтована підозра, що впливає із комплексного аналізу норм розділу II КПК України.

Список використаної літератури:

1. Вапнярчук В. Стандарт кримінального процесуального доказування / В. Вапнярчук // Вісник Національної академії правових наук України. – 2015. – № 1. – С. 100–112.
2. Ратушна Б. П. Стандарт доказування як критерій достовірності результату судового пізнання / Б. П. Ратушна // Право України. – 2012. – № 6. – С. 282–291.
3. Слюсарчук Х. Р. Стандарт доказування в кримінальному провадженні яка його ідея? / Х. Р. Слюсарчук // Порівняльно-аналітичне право. – 2015. – № 3. – С. 219–223. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/3_2015/65.pdf
4. Настільна книга професійного судді (кримінальне провадження) / Н.О. Марчук, В.В. Касько, Р.О. Куйбіда, М.І. Хавронюк та ін./за ред. Н.О. Марчук. – Київ: Арт-Дизайн, 2015.
5. Кримінально-процесуальне право України: підручник / За заг. ред. Ю. П. Аленіна. – Харків: Одиссей, 2009. – 816 с.
6. Михеенко М. М. Доказывание в советском уголовном судопроизводстве / М.М. Михеенко. – Киев : Изд-во при Киевском университете издательского объединения “Вища школа”, 1984. – 134 с.
7. Грошевий Ю.М. Докази і доказування у кримінальному процесі: наук. – практич. посіб. // Ю. М. Грошевий, С. М. Стахівський. – Київ: КНТ, 2006 – 272 с.

І. Г. Каланча

аспірантка кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
ПВНЗ “Європейський університет”

ВИСНОВОК ЕКСПЕРТА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ – ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ

Доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК), на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню (ч.1 ст.84 КПК) [1, с. 3].

Висновок експерта є процесуальним джерелом доказів, на рівні з показаннями, речовими доказами та документами (ч.2 ст.84 КПК України). Призначення та проведення експертиз у кримінальному провадженні є одним із способів використання суб’єктами кримінального провадження спеціальних знань.

Кожна сторона кримінального провадження має право надати суду висновок експерта, який ґрунтується на його наукових, технічних або інших спеціальних знаннях (ч. 2 ст. 101 КПК) [1, с. 4]. Відтак, залучити експерта може сторона захисту (ч.1 ст. 242, ч.1 с. 243 КПК), сторона обвинувачення (ч. 1, 2 ст. 242, ч. 1 ст. 243 КПК), слідчий суддя (ч.1 ст. 242, ст. 244 КПК) [1, с. 9].

При визначенні експертної установи, якій планується доручення проведення експертизи, з’ясуванню підлягає питання, чи має вказана установа відповідну ліцензію, а експерти – кваліфікацію. Вказане питання мо-